

RAPPORT ANNUAL 2001/02

Introducziun

Scazis culturals ein buca enzatgei da mintga di – schiglioc fuss ei buca scazis. Ina tiara ni era ina vischnaunca senza cultura ei ina paupra vischnaunca. Quei manegein nus buca el senn material, mobein el patertgar da mintga di, ella veta e relaziuns humanas e buca sco davos ella qualitad da viver. Paupers lein nus en mintga cass buca esser ed aschia sespruar da mantener ina cultura che viva. Con spert ei enzitgei destruiu e mo pli ellas regurdientschas present tochen ch'era las regurdientschas van en emblidanza.

Quels patratgs dattan adina puspei anim da continuar e da luvrar per ils scazis culturals da nossa vallada. Il rapport che suonda duei dar ina cuorta investa dallas activitads digl onn vargau dil Forum cultural Tujetsch.

Susteniment Societad da musica Sedrun

La Societad da musica Sedrun ademplescha ina impurtonta sparta da nossa cultura ecclesiastica e musicala en nossa vischnaunca, e quei dapi decennis. Era sche nossas pussevliadads finanzialas ein empau mudestas, havein nus tuttina vuliu honorar il grond engaschi e premura cun sustener la nova uniformaziun cun la summa da 300.00 francs.

Lein sperar che nossa societad da musica anfli vinavon avunda musicantas e musicants e che nies premurau dirigent stetti aunc ditg fideivels a nossa Val. Els meretan adina puspei in grond sustegn.

Nova CD dils Passiunai

Tgi enconuscha buca ils cantadurs passiunai. Curdin Brugger e Pascal Gamboni han astgau presentar ina ulteriura CD cun 8 novas canzuns romontschas. La cultura indigena viva per gronda part dil cant. Glied giuvna ed engaschada cun bialas vuschs ed in dun per la musica han contribuì en stretga collaboraziun cun glied professiunala ina CD d'aula qualitad.

Il Forum cultural Tujetsch ha susteniu las stentas per ina nova CD cun la summa da 300.00 francs. Nus lessan aunc inagada gratular cordialmein e giavischar vinavon bia perseveronza ed il necessari sustegn per ulteriurs projects.

Ruina da Putnengia

Duront la primavera 2002 ha la gruppa dil surmetg civil continuau cun las lavurs da scavament vid il foss avon la ruina. Tut ils cumpigliai han demussau grond interess ed engaschi. La tempra da saver anflar mintga mument in grond scazi ei adina presenta. Era uonn han ils umens anflau differents utensils, ossa etc. Ins sa mo smarvegliar dalla lavur precisa a maun da nos antenats. La proxima primavera lein nus vegnir a fin cun las lavurs da scavament.

Ils 24 da zercladur 2002 havein nus envidau la suprastanza communal ad ina uatga sper la Ruina da Putnengia. Nus havein informau sur dallas lavurs da preparaziun, la restauraziun tenor ils plans da dr. Lukas Högl ed era sur dil plan da finanziaziun. L'emprema fasa (restauraziun dalla ruina externa ed interna) cuosta rodund 150'000.00 francs.

Finanziaziun: - cuosts totals frs. 150'000.00

Contribuziuns: Vischnaunca Tujetsch	40'000.00
Cantun Grischun	30'000.00
Forum cultural Tujetsch	15'000.00
Instituziuns e donnaziuns	65'000.00
Total	150'000.00

Ils 29 da fenadur 2002 ha la vischnaunca attestau a nus la suranumada contribuziun cun resalva dall'approbaziun dil cussegl da vischnaunca. Era la contribuziun dil cantun ei garantida. Il forum vegn ad organisar ina occurrenza en fuorma d'in lotto ni ina lotteria. Buca risguardau els cuosts havein nus l'atgna lavur (lavur cumina e schurmetg civil) ella summa da rodund 25'000.00 francs. Ina cumissiun da baghegiar vegn ad esser reponsabla per la finanziaziun finala, l'organisaziun e

survigilonza dallas lavurs dallas firmas sco era dalla lavur cumina. Per la survigilonza dallas lavurs stattan ils commembers Marcus Munsch e Vendelin Hendry a disposiziun. La survigilonza primara havein nus surdau a dr. Lukas Högl e Marcus Casanova, ils quals ein stai responsabels per las lavurs da restauraziun dallas ruinas da Munt s. Gieri a Vuorz.

La suprastonza ei perschuada da saver finanziar las lavurs da restauraziun. Cun igl agid finanziel e moral da mintga convischin(a), dallas firmas, dallas instituziuns sco era dalla regiun vegnin nus a saver mantener las davosas restonzas dalla pli impurtonta epoca historica da nossa Val. Buca per nuot sauda il segn dil casti tier nies uoppen.

Archiv cultural

Gia dapi biars onns essan nus sin la tscherca da localitads per in archiv cultural. Tochen oz survescha igl archiv communal a differentas intenziuns. Denton ston ins veser, ch'igl archiv communal ei per propi sulet in archiv per l'administraziun communal e buca in archiv cultural. Cun trer dapart quellas duas spartas savessan nus extender las pusseivladads. Nossa idea ei da saver documentar tut quei che ha da far cun nossa vischnaunza. Sper la litteratura sa quei esser emissiuns da televisiun e radio, reportschas ellas gasettas, descripciuns d'objects etc. Differents convischins vulan surdar a nus lur bibliotecas – deplorablamein havein nus stuiu desister pervia dalla munconza da plaz.

Ussa havein nus anflau ina sligiazion! La famiglia Carli Cavegn-Groth ha offeriu a nus lur localitads ella casa Via Gionda el sutteren per in favoreivel tscheins annual. Cun rodund 70 m2 havein nus avunda spazi per rimnar suranumada rauba. Nies commember ed um dil fatg Norbert Berther (emploiau tier igl archiv cantunal) vegn a segidar cun sia gronda experientscha. Plinavon savein nus prender si contact cun differentas persunas che vulan surdar a nus lur biblioteca. Nus havein negin dubi da dumignar ensemen in vast scazi cultural e cun quei era dar la pusseivladad da prender investa alla populaziun.

Sanaziun fontauna dil vitg Bugnei

La Corporaziun d'aua ils Crauns – Bugnei ha sanau el decuors dils onns 1999 e 2000 la fontauna dil vitg ed il contuorn. Plinavon han els stuiu sanar la lingia d'aua tier la fontauna. La sanaziun dalla fontauna ei gartegiada per cumpleina cuntentientscha. Cunzun il tetg da slondas, la biala sulada ed il bi begl dattan ina tempru speciala al vitget. Cunzun ils hospes san bien grau dalla fontauna cun beiber e sefrestgentar empauet sin la senda da spassegiar.

Insumma dattan ils da Bugnei gronda peisa sin il maletg dil vitg. Aschia ei igl entir contuorn adina segaus, las casas bein ornadas cun fluras e las vias adina schubras. Quella lavur vegn exequida cumpleinamein dil vischinadi e da libra voluntad. Nos vitgs ed uclauns ston haver in caracter envidont per nus tuts e cunzun per nos hospes. La glieud duei sesenti bein tier nus.

Ils gronds cuosts per la sanaziun dalla fontauna havein nus susteniu cun la summa da 800.00 francs. Cun quei bien exempel sperein nus ch'era ulteriurs vischinadis s'engaschien per in bi maletg da nossa vischnaunza. Als da Bugnei engrazein nus grondamein per la gronda iniziativa e tutta lavur prestada.

Di dallas portas aviartas Alptransit

Ils 8 da zercladur 2002 ha giu liug in ulteriur di dallas portas aviartas. En collaboraziun cun la Pro Helvetia ed igl Alptransit essan era nus sepresentai quei di sut il moto „Crappa – in program cultural". Ils visitaders han giu caschun da vegnir en contact sin differentas modas e manieras cun la crappa. Affons han fatg quei plitost cun tarmegliar ed ils carschi cun la muntada dalla crappa tier in plazzal da tala dimensiun. Igl ei stau per tuts ina nova experientscha e segir buca la davosa. Cun la Pro Helvetia havein nus il cletg da saver colaborar vinavon cun in partenari da gronda experientscha e professional.

Vernisascha dil film „Zeit der Titanen"

Ina grupp dad umens retuornan els loghens stgirs e magics davos e sut il mir da fermada da Grand Dixence el Valleis, nua che lur veta ei semidada el cumbat cun las forzas dalla natira. Ils onns 50 e 60 ei vegniu creau en lavurs da construcziun legendaras e sut cundiziuns da lavur extremamein difficultusas in labirint da gallarias furadas, siglientadas e baghegiadas dad umens che vegnan numnai aunc oz ils „titans".

Il film sut la reschia da Edgar Hagen ei in document impressionont ed ha carmalau rodund 60 persunas ell'aula dalla casa da scola Sedrun. Ins ha saviu trer differentas parallelas cun las lavurs vid

las ovras hydraulicas cun ils lacs da farmada Curnera e Nalps. Suentar il film ha la Pro Helvetia offeriu in appetitiv. Alla Pro Helvetia saudi in grond engraziament per la generusadad ed il grond engaschi.

Conclusiun

Il temp varga bia memia spert. Nus havein aunc bia projects, giavischs e forsa visiuns. Denton stuein nus esser pertscharts che mintga project pretenda in grond engaschi ed igl agid da mintga vart. Cun pigns pass lein nus contribuir enzitgei per nossa cultura ed aschia saver enrihar la veta da mintga di.

Alla fin da nies rapport s'auda ei d'engraziar a tuts ch'ei sin ina moda ni l'otra segidai e s'engaschai per ils fatgs culturals en nossa vischnaunca. Cun grond entusiassem e plascher havein nus gia priu enta maun il niev onn.

Forum cultural Tujetsch

la suprastonza